

УДК 351.858:323.01

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

**Карлова В.В., д.держ.упр, професор,
професор кафедри національної
економіки та публічного управління
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана**

kvv_2017@ukr.net

Стабільний та ефективний розвиток держави, утвердження її авторитету на міжнародній арені значною мірою залежать від сформованості спільної ідентичності її громадян, які ототожнюють себе з певною спільнотою, її символами, цінностями, історією, територією, культурою, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами. Національна ідентичність є потужним ресурсом політичної консолідації народу й держави та соціально-економічного розвитку суспільства. Всі сучасні розвинені держави світу проводять політику формування, підтримки і зміцнення спільної національної ідентичності своїх громадян, спрямовану на інтеграцію суспільства, подолання внутрішніх конфліктів і суперечностей.

Формування і утвердження національної ідентичності є особливо актуальним питанням в умовах посилення сучасних викликів і загроз, багато з яких зумовлені глобалізаційними процесами. Глобалізація усуває національні кордони, інтегрує національні економіки, культури, технології та управління, а також виробляє складні відносини та взаємозв'язки, опосередковані через різноманітні потоки, що включають людей, капітали, ідеї тощо [5]. Процеси глобалізації створюють ризик втрати національної ідентичності, розчинення її в глобальних процесах економізації, демократизації, інформатизації, культурної стандартизації та ціннісної універсалізації.

Важливо зазначити, що практична спрямованість національної ідентичності реалізується як політична консолідація нації та стає дієвим чинником гарантування державного суверенітету [3]. Історичний досвід переконує, що загрозою втрати національної ідентичності є втрата власної державності, так само як і руйнування власної ідентичності є загрозою втрати державності. Одним із пріоритетних напрямів агресивних війн є знищення ідентичності поневолених народів, позбавлення їх права на самостійний розвиток. Не винятком є і розв'язана повномасштабна війна росією проти нашої держави. Росія упродовж років використовувала ідентичність та історію як зброю проти України, здійснюючи політику, спрямовану на створення викривленого уявлення про самобутність українського народу та його прагнення до незалежності, що реалізується через поширення в усьому світі фальшивих ідеологем, в основі яких лежить хибне та маніпулятивне ототожнення українського патріотизму з «нацизмом» чи іншими людиноненависницькими ідеологіями [1]. Головною метою російської

військової агресії проти України є руйнування української ідентичності, що невіддільна від усвідомлення причетності до свого народу, країни й держави, знищення державного та національного самовизначення українців, їх асиміляція та інтеграція в соціокультурний простір «руського міра», новий імперський проект квазі-СРСР. Росія не здатна існувати інакше як імперія, тому й загарбницький експансіонізм як складник російської політики, застосовуваний століттями, сьогодні зусиллями очільників Кремля трансформувався в геноцид українців [2]. Виходячи з зазначеного, війна росії проти України – це війна за національну ідентичність.

Першочерговим завдання сьогодні для нашої держави безперечно є перемога над агресором. Українці довели всьому світу, що вони існують як нація і здатні захищати свою свободу і незалежність. Але не менш важливим завданням є зміцнення та захист української національної ідентичності, що сприятиме успішному вирішенню соціально-політичних проблем, дасть змогу консолідувати зусилля на боротьбу із зовнішнім ворогом. Українська національна ідентичність є ключовим чинником згуртованості суспільства на шляху українського державотворення, європейської та євроатлантичної інтеграції.

У зв'язку з зазначеним, надактуальним завданням постає проведення політики держави у сфері формування, зміцнення та захисту української національної ідентичності, яка визначає особливу діяльність держави та суспільства, спрямовану на формування загальнонаціонального консенсусу та солідарності щодо загальнонаціональних цілей, пріоритетів, які забезпечують реалізацію національних інтересів та цінностей, а також захист історичної свідомості, традицій та механізмів міжпоколінної спадкоємності, що становлять основу національної ідентичності. Однією із особливостей цієї політики має бути не нав'язування елітою суспільству певної системи цінностей та символів, а виявлення та підтримка тих сегментів суспільства, які можуть стати організаторами діалогу та вироблення національної ідеї, яка зможе стати основою для об'єднуючої української національної ідентичності.

Нині в Україні набув чинності Закон «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» [3], яким визначено мету, завдання, принципи, напрями, особливості формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності як складової забезпечення національної безпеки України, гарантії участі громадян України, закордонних українців, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства у її реалізації, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у цій сфері.

У зазначеному Законі визначено складові державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, а саме: національно-патріотичне виховання, військово-патріотичне виховання та громадянська освіта. Законом окреслено повноваження суб'єктів відносин у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, зокрема органів державної влади, органів місцевого самоврядування, сил

безпеки і оборони України, закладів освіти, культури, спорту, фахівців та волонтерів, інститутів громадянського суспільства. У Законі закріплено участь громадян України, громадських об'єднань, благодійних та інших організацій, професійних і творчих спілок, органів самоорганізації населення та засобів масової інформації в реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Формування української національної ідентичності має стати предметом належної уваги в управлінській діяльності органів та посадових осіб публічної влади. Цим питанням має приділяється значна увага в українському інформаційно-культурному та освітньому просторі. Складовими політики національної ідентичності мають бути політика формування національної пам'яті, утвердження української мови, як єдиної державної мови в Україні, формування єдиного гуманітарного простору держави.

Проведення послідовної державної політики формування і зміцнення української національної ідентичності сприятиме консолідації українського народу, утвердженню національних цінностей, подоланню суперечностей соціокультурного, мовного, регіонального характеру в українському суспільстві, уможливить об'єднання зусиль на боротьбу із зовнішнім ворогом.

Список використаних джерел

1. Бевз Т. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. *Українознавство*. 2022. № 3(84). С. 8-26.
2. Війна росії проти України – геноцид. Рада ухвалила постанову. *Телеграфъ*. URL: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10105824-vijna-rosiji-proti-ukrajini-genocid-rada-uhvalila-postanovu.html> (дата звернення: 15.03.2023).
3. Петровський П.М. Публічно-управлінський формат сучасної боротьби за українську ідентичність. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 1 (62). Ч.1. С. 64-76.
4. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 15.03.2023).
5. Рейтинг індексу рівня глобалізації країн світу. URL: <https://bit.ly/3gShGsL> (дата звернення: 15.03.2023).
6. Степико М.Т. Українська ідентичність у глобалізованому світі: монографія. Харків: Майдан. 2020. 258 с.